

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради
Бердянського державного
педагогічного університету
від 26.08.2020 р., протокол №01

Філософія освіти

(НАЗВА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ)

ПРОГРАМА

обов'язкової навчальної дисципліни

підготовки	магістра
	(назва ступеня вищої освіти)
спеціальності	014 Середня освіта
	(шифр і назва спеціальності)
Предметна спеціальність	014.02 Середня освіта. Мова та література
	(шифр і назва предметної спеціальності)
	(із зазначенням мови)
Спеціалізація	014.021 англійська мова і література
	(шифр і назва спеціалізації)
Факультет	філології та соціальних комунікацій
	(назва факультету)

Бердянськ, 2020

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Іван ЛПІЧ, доцент кафедри історії та філософії, кандидат філософських наук, доцент

Обговорено та рекомендовано методичною радою Бердянського державного педагогічного університету 21.08.2020 р., протокол №01.

Вступ

Програма вивчення обов'язкової навчальної дисципліни «Філософія освіти» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта, спеціалізації 014.021 англійська мова і література, освітньо-професійної програми «Середня освіта (Мова і література (англійська))».

Предметом «Філософії освіти» як навчальної дисципліни є вивчення освіти як явища культури і соціального інституту в його історичній і соціокультурній динаміці; вивчення актуальних соціально-філософських проблем сучасної освіти; глибоке розумінню соціально-філософських проблем сучасної освіти і значення філософської культури педагога як складової його професійної підготовки і методологічної основи практичної діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки: курс є частиною циклу суспільно-гуманітарних дисциплін, завдання яких - загальнокультурна та світоглядна підготовка спеціалістів. У процесі викладання філософії освіти використовуються знання студентів, отримані в середній школі та знання світоглядних дисциплін, отримані на 1 курсі. Курс «Філософія освіти» пов'язаний з багатьма дисциплінами, такими як:

1. Основи суспільствознавства.
2. Етика
3. Естетика
4. Культурологія
5. Релігієзнавство
6. Формальна логіка.
7. Загальна історія.
8. Історія України.
9. Шкільні курси загальноосвітніх дисциплін

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Філософія освіти» узагальнення знань магістрів у сфері освіти на теоретико-методологічному рівні, а також їх залучення до філософського осягнення ідеї освіти як соціокультурного феномену та вироблення їх власної світоглядної концепції освіти.

Основними завданнями вивчення дисципліни є

- ознайомлення студентів з особливостями предметної ідентифікації філософії освіти та актуальними проблемами, що досліджуються нею;
- сприяння розвитку критичного, креативного та рефлексивного мислення студентів;
- формування методологічної компетентності спеціалістів і магістрів;
- розвиток їхньої дослідницької культури.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **знати**:

- 1) особливості предметної ідентифікації філософії освіти;
- 2) -методологічні функції філософії освіти;
- 3) -сутність освіти, як соціокультурного феномену;
- 4) -внесок провідних філософів у розвиток ідеї освіти;
- 5) -цілі, цінності, ідеали та результати освіти;

- 6) -еволюцію ідеї освіти;
- 7) -вплив освіти на розвиток особистості і суспільства;
- 8) -основні парадигми розвитку освіти;
- 9) -закономірності розвитку освіти;
- 10) -результати освіти та критерії їх оцінки;
- 11) -володіти цілісним обсягом знань з філософії освіти;
- 12) -загальні тенденції розвитку освіти.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **вміти**:

- 1) аналізувати праці філософів і педагогів, виявляти їх креативну сутність та соціально значущі ідеї;
- 2) -порівнювати філософські концепції представників різних філософських шкіл;
- 3) -обґрунтовувати власну позицію;
- 4) -виявляти та аналізувати тенденції розвитку освіти;
- 5) -здійснювати методологічно коректне обґрунтування тенденцій розвитку освіти;
- 6) -використовувати різні джерела та дослідження інших галузей знань для обґрунтування відповідей;
- 7) -оформлювати власні дослідження відповідно до вимог, визначених програмою навчального курсу.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні набути таких **компетентностей**:

ІК. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі середньої освіти або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

ЗК 6. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 7. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 10. Цінунання та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК 11. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

СК 2. Здатність осмислювати освіту як систему, розуміти шляхи розвитку вітчизняної і світової педагогіки.

СК 3. Здатність до критичного осмислення історичних надбань та новітніх досягнень педагогічної науки.

Та демонструвати такі результати навчання:

ПР 4. Має творчо-критичне мислення, творчо використовує різні теорії й досвід (вітчизняний, закордонний) у процесі вирішення соціальних і професійних завдань.

ПР 5. Вміє оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення.

ПР 7. Вміє оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення, аргументуючи власну точку зору.

ПР 14. Здатний учитися впродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності набути під час навчання кваліфікацію.

ПР 15. Здатний аналізувати й вирішувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на підставі сформованих ціннісних орієнтирів, визначати власну соціокультурну позицію в полікультурному суспільстві, бути носієм і захисником національної культури.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Модуль 1. Предмет і завдання філософії освіти

Тема 1. Філософія освіти як наука

Філософія як рефлексія культури, що виражена у теоретичній формі. Відмінність філософії від інших форм свідомості: науки, мистецтва, релігії. Поліфункціональний характер філософії. Характеристика і співвідношення понять “освіта”, “педагогічна діяльність”, “філософія освіти”. Предмет і завдання філософії освіти. Специфіка філософського рівня осягнення проблем освіти.

Тема 2. Специфіка філософського рівня осягнення проблем освіти.

Тема 3. Освіта як комплексний феномен культури та соціальний інститут

Сутність освіти як явища культури. Взаємозв'язок динаміки культури та еволюції освітнянської діяльності. Система освіти як культурний посередник. Поняття “ідеал освіченості”. Історична конкретність та мінливість цього поняття. Поняття “парадигма”, “освітня парадигма”. Освіта як особливий тип людської діяльності та соціальний інститут. Особливості взаємодії освіти з іншими інститутами суспільства (держава, сім'я, релігія, наука). Особливості соціальних відносин у сфері освіти.

Модуль 2. феномен освіти в історії суспільства

Тема 4. Становлення і розвиток феномену освіти в історії суспільства

Історична типологія освіти. Писемність і прогрес освіти. Ключові ідеї античної культури і освіти. Метод “маевтики” Сократа. Платонівська та аристотелівська концепції освіти. Гуманістичні ідеали доби Відродження. Доба Просвітництва та її вплив на розвиток освіти (Жан-Жак Руссо, Вольтер, Дідро). Педагогічна система Я.-А. Коменського. Місія університету в європейській культурі. Педагогічна теорія класичної освітньої парадигми.

Тема 5. Історія розвитку освітніх та педагогічних концепцій в Україні

Закономірності розвитку вітчизняної освіти. Своєрідність розуміння сутності освіченості і виховання в українській традиції. Розвиток педагогічної думки Київської Русі. Діяльність братських шкіл в період українського Відродження. І. Федоров, І. Вишенський, Іов Борецький. Концепція і структура освіти у Києво-Могилянській академії. Роль і завдання педагогіки періоду козаччини. Філософсько-педагогічна думка С. Яворського, Ф. Прокоповича, Г. Сковороди. Ідеї національного виховання у педагогічній системі К. Д. Ушинського. Методика організації виховного процесу за А. С. Макаренком. Розробка української національної системи освіти Г. Г. Ващенка.

Концепція розвитку особистості та трансформація педагогічної діяльності у вченні В. О. Сухомлинського.

Тема 6. Освіта на межі ХХ–ХХІ ст.

Трансформація класичної освітньої парадигми в ХХ ст. Становлення неklasичної парадигми освіти. Прагматизм та експерименталізм Джона Дьюї. Ідеї екзистенціалізму та критична педагогіка постмодернізму. Теорія едифікації Р. Рорті. Освітні ідеї Пауло Фрейре. Основні ідеї філософії нестабільності І. Пригожина та їх зв'язок з генезою сучасної освіти. Система філософських принципів субстанціональної єдності і діалогової згоди у концепції філософії освіти В. С. Лутая.

Тема 7. Формування та розвиток сучасних освітніх парадигм

Криза освіти кінця ХХ ст., її основні прояви і причини. Необхідність зміни

пануючої парадигми освіти. Основні аспекти нової парадигми освіти (предметний, комунікативний, культурний, інституціональний, інформаційно-технологічний, економічний). Освіта в інформаційному суспільстві. Філософсько-методологічні засади освітньо-педагогічної прогностики. Інтеграційні тенденції освітніх систем і технологій в умовах глобалізації.

Тема 8. Філософсько-методологічні проблеми розвитку сучасної освіти

Сутність філософської методології сучасної освіти. Вивчення специфічних законів самоорганізації, розвитку і функціонування освіти як соціокультурного феномена. Концептуальні основи системного забезпечення стратегії розвитку освіти. Новітні філософсько-методологічні розробки щодо навчально-виховного процесу. Роль діалогових методів, проблемних підходів до процесу навчання. Розвиток синергетичної методології у вітчизняній науці. Проблеми стандартизації в освіті.

Тема 9. Філософські засади формування ціннісно-цільових пріоритетів освіти

Пошуки найвищих пріоритетів освітньої діяльності. Головні світоглядні цінності української освіти і виховання. Ментальний чинник перетворення і реформування освіти. Роль національної культури, мови у формуванні духовності сучасної людини. Народна та елітарна концепції формування особистості. Концептуальні засади виховання толерантного ставлення до різних світоглядних, політичних доктрин, релігійних переконань. Проблеми формування критичної свідомості і особистісної самоідентифікації людини в сучасному світі.

Модуль 3. Основні проблеми та тенденції розвитку сучасної освіти

Тема 10. Філософсько-методологічні засади управління системою сучасної освіти та її реформування. Сутнісні ознаки системності освіти. Проблема пошуку раціонального співвідношення централізації та децентралізації освітніх стратегій і систем. Ціннісна характеристика освіти: освіта як цінність державна, цінність суспільна, цінність особистісна. Сутність філософських підходів до управління освітою. Емпірико-аналітичний, марксистський та постмодерністський варіанти управління освітою. Проблема співвідношення науки та управлінської практики у сфері освіти.

Тема 11. Філософія і тенденції створення єдиного освітнього простору в контексті Болонського процесу.

Тема 12. Філософське осмислення проблем розвитку системи вітчизняної освіти

Проблема формування нової філософської парадигми вітчизняної освіти та її концептуалізація. Сучасні напрями філософії освіти в Україні. Філософія і тенденції створення єдиного освітнього простору в контексті Болонського процесу. Роль і можливості України в євроінтеграційних освітніх тенденціях сучасності. Методологічні засади стандартизації у сфері освіти. Співвідношення освітніх стандартів і творчого характеру освітньо-педагогічної діяльності.

3. Рекомендована література

Основна

Болонський процес : перспективи і розвиток у контексті приєднання України до європейського простору вищої освіти // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. Київ., 2014. 128 с.

Болонський процес у фактах і документах (Сорбонна — Болонья — Саламанка — Прага — Берлін). Тернопіль, 2013. 210 с.

Гусинский Э. Н., Турчанинова Ю. И. Введение в философию образования. Москва, 2000. 240 с.

Даниленко Л. І. Модернізація змісту, форм та методів управлінської діяльності директора загальноосвітньої школи. Київ, 2002. 180 с.

Єльнікова Г. В. Концепція спрямованої самоорганізації в управлінні освітою // Післядипломна освіта в Україні. 2001. №1.

Конох М. С. Формування нової філософії освіти в Україні: Соц.-філос. аспект. Київ, 2001. 280 с.

Кун Т. Структура наукових революцій. М., 2007.

Лутай В. С. Філософія сучасної освіти. Київ, 2006.

Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ ст. // Освіта. 2001. № 2

Педагогічна освіта України в стратегії Болонського процесу (інтерв'ю академіка АПН України В. Андрущенка) // Освіта України. 2004. 17 лют.

Реформування вищої освіти і Болонський процес // Освіта України. 2003. 9 груд. С. 24.

Романенко М. І. Освіта як об'єкт соціально-філософського аналізу. Дніпропетровськ, 1998.

Романенко М. І. Філософія освіти: історія і сучасність. Дніпропетровськ, 2001.

Романенко М. Становлення філософії освіти: на перетині філософії та педагогіки // Персонал. 2004. № 6.

Сніцар Л. П. Філософія сучасної освіти (зміст та структура курсу): Наук.-метод. посіб. Київ, 2003. 180 с.

Додаткова

Вульфсон Б. Л. Стратегія розвитку образования на Западе на пороге ХХІ века. Москва, 1999. 340 с.

Гершунский Б. С. Философия образования. Москва, 1999. 210 с.

Ващенко Г. Виховний ідеал. Полтава, 2004. 160 с.

Долженко О. Какова наша школа (по результатам международного сравнения) // Вест. высш. шк. 2002. № 3.

Добронравова И. С. Синергетика: становление нелинейного мышления. Київ, 2006.

Дьюи Дж. Реконструкция в философии. Москва, 2001. 260 с.

Корсак К. В. В ХХІ век с новой парадигмой национального образования // Персонал. 2000. № 1.

Ничкало Н. Г. Філософія сучасної освіти // Педагогіка і психологія. 1996. № 4.

Похресник А. К. Европа и Украина: трансформации общества и жизненные ориентации молодежи // Персонал. 2002. № 12.

Радіонова І. О. Сучасна американська філософія освіти. Харків, 2004.

Розин В. И., Булдаков С. К. Философия образования. Кострома, 2006.

Савицкий И. П. Философия образования для ХХІ века: кризис образования — необходимость новых воззрений // Совр. высш. шк. 1990. № 1.

Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Вибр. твори: У 5 т. Київ, 2017. Т. 3. 310 с.

Фрейре Пауло. Освіта як практика свободи / Фрейре Пауло. Формування критичної свідомості. К., 2003.

Інформаційні ресурси

1. nehudlit.ru (<https://www.nehudlit.ru/books/subcat359.html>) Доступ до повнотекстових книг з філософії
2. Бібліотека філософської літератури (http://dumka.ho.ua/books_kf.htm) Бібліотека філософської літератури кафедри філософії Київського університету імені Бориса Грінченка

3. Електронна бібліотека (<http://relig-library.pstu.ru/books.php?page=0>) «Релігієзнавство і російська релігійна філософія у виданнях XVIII - н. XX ст.» Колекція «електронних факсиміле» видань, що відображають шлях розвитку філософської та релігієзнавчої думки.
4. Підручники з філософії в он-лайн доступі (http://www.ph4s.ru/book_gum_phylos.html) Некомерційний проект, створений з метою надання допомоги школярам та студентам у вивченні філософії та інших предметів. На цьому ресурсі розміщені: підручники, задачники, лекції, інші навчальні посібники
5. Збірник наукових праць "Гілея: науковий вісник". (<http://www.gileya.org/>) Фахове видання з філософських, політичних та історичних наук. Концепція збірника базується на багатоплановому науковому висвітленні проблем інформаційної цивілізації, що формується. Основні рубрики охоплюють галузі історичних, філософських та політичних наук. Розрахований на фахівців гуманітарних та соціально-політичних наук. (укр.)
6. Електронна бібліотека кафедри філософії та методології науки філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. (укр.) (<http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/index.html>)
7. Студентська бібліотека "Читалка". (<http://chitalka.net.ua/zmist/filosofija.html>) Бібліотека пропонує безкоштовні електронні підручники з філософії.(укр.)
8. Бібліотека світової літератури. (<http://www.ae-lib.org.ua/>) Оригінали та переклади. (укр.)
9. Філософський портал. (рос.) (<http://philosophy.ru/>)

4.Методи навчання:

- 1) за джерелами передачі й характером сприйняття інформації: лекція, пояснення, бесіда;
- 2) За основними дидактичними завданнями: методи оволодіння знаннями, формування вмінь та навичок, застосування отриманих знань;
- 3) Методи стимулювання: метод навчальної дискусії, метод створення дискусій.
- 4) Методи контролю та самоконтролю: метод тестового контролю, метод письмового опитування.

5.Форма підсумкового контролю навчання та успішності – екзамен

6. Система оцінювання :

Оцінювання знань студентів здійснюється на основі результатів поточного контролю та підсумкового контролю. Підсумкова оцінка є сумою балів набраних під час поточного контролю та підсумкового контролю і вираховується за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль здійснюється під час лекційних та практичних занять. Лекційні заняття оцінюються на основі зроблених конспектів лекцій. При оцінюванні на практичних заняттях враховується активна участь студентів у занятті, здатність відповідати на питання за вивченим матеріалом, обговорення дискусійних питань, виконання практичних завдань, самостійної роботи.

Підсумковий контроль відбувається у формі усного екзамену, який передбачає перевірку теоретичних знань та практичних навичок.

Підсумкова оцінка є сумою балів, набраних за весь курс навчання та під час поточного контролю та підсумкового контролю (екзамену) (50+50=100) та вираховується за національною шкалою та шкалою ЄКТС.

Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах

Вид контролю	Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах	Частина підсумкової оцінки у балах	Підсумкова оцінка
Поточний контроль		50	100
Лекційні заняття	8		
Практичні заняття	42		
Підсумковий контроль		50	
Екзамен	50		

Розподіл набраних студентом балів під час поточного контролю

Види робіт	Кількість набраних балів						
	незадовільно	незадовільно	задовільно	задовільно	добре	добре	відмінно
	1-12	13-24	25-30	31-35	36-40	41-45	46-50
	F	FX	E	D	C	B	A
	не зараховано			зараховано			
Лекційне заняття 1	1	1	1	1	1	1	1
Лекційне заняття 2	1	1	1	1	1	1	1
Лекційне заняття 3	0	1	1	1	1	1	1
Лекційне заняття 4	0	0	1	1	1	1	1
Лекційне заняття 5	0	0	0	1	1	1	1
Лекційне заняття 6	0	0	0	0	1	1	1
Лекційне заняття 7	0	0	0	0	0	1	1
Лекційне заняття 8	0	0	0	0	0	0	1
Всього	2	3	4	5	6	7	8
Практичне заняття 1	1,4	3	3,7	4,3	4,8	5,4	6
Практичне заняття 2	1,4	3	3,7	4,3	4,8	5,4	6
Практичне заняття 3	1,4	3	3,7	4,3	4,8	5,4	6
Практичне заняття 4	1,4	3	3,7	4,3	4,8	5,4	6
Практичне заняття 5	1,4	3	3,7	4,3	4,8	5,4	6
Практичне заняття 6	1,4	3	3,7	4,3	4,8	5,4	6
Практичне заняття 7	1,4	3	3,7	4,3	4,8	5,4	6
Всього	10	21	26	30	34	38	42
Максимальна кількість набраних балів	12	24	30	35	40	45	50

Шкала оцінювання підсумкового контролю

Сума балів за всі види	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС
------------------------	-------------------------------	-----------------------

навчальної діяльності	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
46-50	відмінно	зараховано	A (відмінно)
41-45	добре		B (дуже добре)
36-40			C (добре)
31-35	задовільно	не зараховано	D (задовільно)
25-30			E (достатньо)
13-24	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-12	незадовільно		F (незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)

Відповідність результатів контролю знань за різними шкалами та критерії оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності за 100-бальною шкалою	Шкала оцінювання ЄКТС		Критерії оцінювання	Національна шкала оцінювання	
	Оцінка за шкалою ЄКТС	Значення оцінки за шкалою ЄКТС		Екзамен, курсова робота, практика	Залік
90-100	A	відмінно	Студент виявляє творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, може використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує свої відповіді.	відмінно	зараховано
78-89	B	дуже добре	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці творчо розв'язує справи і завдання у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.	добре	
65-77	C	добре	Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовує її на практиці; вміє контролювати власну діяльність; виправляти помилки, добирати аргументи для підтвердження своїх думок.		

58-64	D	задовільно	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.	задовільно	
50-57	E	достатньо	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.		
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.	незадовільно	не зараховано
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, фрагментів.	незадовільно	

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
78-89	добре		B (добре)
65-77			C (добре)
58-64	задовільно		D (задовільно)
50-57			E (задовільно)
35-49	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни